

Õiguskantsler

Teie 02.02.2023 nr

Meie 16.03.2023 nr 6-1/230382/2301442

Elatise suurus ja lasterikka pere toetus

Lugupeetud avaldaja

Leidsite oma avalduses, et Riigikogu muutis 1. veebruaril 2023 kehtima hakanud [perekonnaseaduse](#) (PKS) § 217² lõikega 1¹ juba jõus olevaid kohtulahendeid, ning palusite õiguskantsleri hinnangut, kas see on põhiseadusega kooskõlas. Peale selle avaldasite kahtlust, kas praegu kehtivad elatise arvutamise alused võimaldavad kohelda lapsevanemaid võrdselt.

Mõistan, et kehtivad lasterikka pere toetuse tingimused ning see, kuidas seda toetust arvestatakse elatise arvutamisel, võivad näida Teile ebaõiglased.

Siiski ei muudetud 1. veebruaril 2023 jõustunud PKS § 217² lõikega 1¹ juba kehtivaid kohtulahendeid. Sellest seadusesättest tuleneb, et kui kohus on enne 2023. aasta 1. veebruari tehtud lahendiga pannud vanemale kohustuse maksta oma alaealisele lapsele elatist, mille suurus on muutuv ehk see sõltub lasterikka pere toetuse suurusest, arvutatakse kohtulahendi alusel väljamõistetud elatise suurus 1. veebruaril jõustunud perekonnaseaduse § 101 lõike 5 alusel.

See tähendab, et PKS § 217² lõige 1¹ puudutab üksnes neid kohtulahendeid, millega kohus ongi näinud ette muutuva suurusega elatise, mitte kindlas summas elatise maksmise (PKS § 101 lg 2). Kuigi kohus peab kindlaks määrama elatissumma suuruse arvutamise alused, ei saa selliselt elatise suurst määrates olla kindel, kuidas summa tegelikult ajas muutub. Elatise arvutamise aluseks olevaid näitajaid võidakse aja jooksul nii suurendada kui ka vähendada või üldse ära kaotada. Sellega tuleb muutuva suurusega elatise määramisel arvestada. Kui elatissumma arvutamise alused muutuvad ja seetõttu ei vasta elatis enam lapse vajadustele või käib elatise maksmine vanemale üle jõu, võib lapsevanem pöörduda kohtusse ja taotleda elatise suuruse muutmist.

Põhiseaduse § 28 lõike 4 kohaselt on lasterikkad pered riigi ja kohalike omavalitsuste erilise hoole all. Niisugune kohustus on mõistetav, sest mida rohkem on peres lapsi, seda suuremad kulud kaasnevad laste eest hoolitsemisega. Samas võib vanem olla laste eest hoolitsemise tõttu sunnitud osaliselt või täielikult töötamisest loobuma. Millist peret aga pidada lasterikkaks ja kuidas neid peresid toetada, seda põhiseadus ei sätesta, vaid seda otsustab Riigikogu (vt nt Riigikohtu 07.04.2020 määruse nr [3-18-1672](#), p 28). Seega on suuresti tegemist poliitilise valikuga, kuhu seada perede toetamisel tasakaalupunkt, et toetamine oleks õiglane. See tähendab,

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

et Riigikogu võib otsustada toetada iseäranis neid peresid, kus kasvab kolm või enam last. Paraku ei saa õiguskantsler poliitilistele valikutele hinnangut anda.

Niisiis ei saa praegu abstraktselt öelda, et olukord, kus elatise arvutamisel läheb arvesse vaid pool lasterikka pere toetusest ja teine pool jääb pere heaolu suurendamiseks, oleks põhiseadusvastane.

Kui lastest lahus elav vanem siiski tunneb, et konkreetsel juhul on olukord tema suhtes ebaõiglane, võib ta pöörduda kohtusse ja paluda kohtul elatise suurus üle vaadata. Seda, kuidas kohus asja lahendaks, ei saa ette arvata.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise